

פסחים פד

משה שווערד

1. רש"י מסכת פסחים דף פד עמוד א

יאכל בגדי הרך – [1] ראוי לאכילה בפסח בן שמנה ימים, אבל מה שאין נאכל בשור הגדול - אין נמנין עליו בפסח, אף על פי שעכשיו רך הוא עתיד להקשות בסופו.

2. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק י הלכה ח

(ט) [2] היה גדי קטן ורך שעצמותיו רכים לא יאכל אותן שזה שובר עצם ואם אכל לוקה שאחד השובר עצם קשה או עצם רך זה הכלל כל שנאכל בשור הגדול אחר שיתבשל הוא שמותר לאכול כנגדו מן הגדי הרך אחר צלייתו כגון ראשי כנפיים והסחוסים:

3. רמב"ם יד החזקה הלכות קרבן פסח פרק י

(ח) הסחוסים שהם כמו עצמים רכים הרי אלו מותרין לאכלן. [השגת הראב"ד - הסחוסים וכו' עד שעצמותיו רכין לא יאכל אותן א"א מה נשתנו סברותיו בכמה מקומות ומעולם לא עלה על דעת מפרש שבאה זו המשנה על איסור שבירת העצם שאם כן היה לו לומר כל שאינו נאכל בשור הגדול לא יאכל בגדי הרך [3] אבל באה על חיוב אכילה שהוא בכל תותירו]:

4. תוספות חולין דף עז/א

עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין - וא"ת א"כ יאכל עור בפסח דהא תנן (פסחים דף פד.) כל הנאכל בשור גדול בשלקא נאכל בצלי בגדי הרך וי"ל דבעינן שיהא נאכל בשלקא שלא ע"י הדחק:

5. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן טז

(ו) ולענין דברים שחייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא איכא פלוגתא דתנאי דלרבנן חייבים אף על דברים שאין דרכן לאכול ור"ש ס"ל דברים שאין נאכלים אין חייבים עליהם משום טומאה כן הוא במתני' זבחים (מ"ה ע"ב) ... מיהו אי נימא דזה דגידים אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא לד"ה הוא ואף למ"ד יש בגידים בנ"ט ומשום דלגבי פיגול נותר וטמא בעינן אכילה חשובה [ובנותר וטמא בעינן אכילה חשובה יותר כמ"ש תוס' זבחים (ל"ה ע"ב) ד"ה הא לענין שליח] א"כ תקשה לר"י דס"ל דנמנין על הגידים בפסח פסחים (פ"ד.) א"כ טמא אמאי נדחה לפסח שני דזה דטמא נדחה לפסח שני הוא רק משום דאינו ראוי לאכילה דהא שוחטין וזורקין על טמא שרץ ואמאי אינו ראוי לאכילה הא יכולים לימנות על הגידים דיוצאים ידי חובתם בפסח ומשום טומאה ליכא על הגידים דהא אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא ומזה יש להוכיח דכל הני מתנייתיי בזבחים דחשיב גידים בהדי עצמות כגון לענין פיגול נותר וטמא ולענין דאם פירשו לא יעלו הכל למ"ד אין בגידים בנ"ט אבל למ"ד יש בגידים בנ"ט חשיבי כבשר לכל דבר:

6. שערים מצויינים בהלכה

דף פד. וגידין הרכין נידונין כבשר. הנה בסמוך יש פלוגתא בין ר"י ור"ל בגידין שסופן להקשות, דר"י סבר דהא דקתני גידין הרכין נידונין כבשר היינו דהשתא הן רכין, ור"ל סובר דהיינו בשאר גידין הרכין לעולם, ע"י ברש"י. ומזה מקשים עמש"כ הרמב"ם (שחיטה פ"ח הי"ב) שגידים הרכים אינן חשובין כבשר, והרי אפי"ר ל"ל מודה בשאר גידין, ועי"ש בכס"מ, ובצל"ח כאן, ובתשו' נודע ביהודה (מהד"ת יו"ד סי' כז). ותמוה נמי דברי הרמ"א (יו"ד סי' נה ס"ט) שכתב בסתם, וכל הגידין מקרי סופן להקשות.

ועי' בתשו' אבני חפץ (סי' כד) בענין אתרוג או לולב שסופו להתייבש בחוה"מ, שהביא מהסוגיא דהכא שאין יוצאין מצות אכילת פסח בגידין שסופן להקשות, ולפ"ן ה"ע באתרוג ולולב. ועי' מש"כ בשמ"ב (ח"ג סי' קלו סק"ב) בענין זה.

7. ספר דבר שמואל

וגידין הרכין גדונים כבשר. בנניח מלוח חי אוח חי (כדיה
והנה) העלה שז דוקא למיד יש בגידין צותן טעם אכל
לפי מאי דקויל אין בגידין צווייט ליה גידין בכלל צשר וצזה הקשה
על הרמב"ם שפסק דגידין הרכין גדונים כבשר אף שפסק אין בגידין
צווייט ע"ש, ועי' נוצי"ח יו"ד סי' כ"ז, וצחי' הגר"ח (עמ' כ"ד)
צענין גידין הרכין שפוסס להקשות, העלה שס צדעח הרמב"ם
דלכו"ע כו' ע"ז שס אוכל ומדיני מלוח אכילת קדשים הרי סס
נאכלים כיון שראויים לאכילה, כו' עלה שס אוכל, וחלקו אס כו'
ע"ז שס צשר לגבי לימנח עליו דצמנוי ק"פ איכא דין מיוחד שיכא
ע"ז שס צשר דכתיב ואכלו אח ה צ ש ר צלילה הוצ ומשאי"כ לגבי
מלוח אכילת קדשים גם כשאין ע"ז שס צשר מ"מ כיון שהיא מגוף
הצנה כר"ז בכלל המלוח וראי' לזה מהא דשליח דחייצין עליו משום
פיגול נותר ועמא עוי"ש שכאריך צזה.

8. ספר אור חדש

משנה הטובר אח העלס בפסח טטור כ"ז לוקה אח הארבעים
קמ"ל צזה דמפרש דלוקה ארבעים דלח הימח כיון דגבי
פ"ם כתיב נמי ועלס לא תצברו יסיה לוקה שמיים קמ"ל דליטריך
ועלס ל"ח צפ"ס לכוזות דאפי' עלס שיש צו מוח אסור כדלקמן
או כדדרשין לקמן דל"ס ואל"ל דלמח צלמה כתיב חרי קראי דיקיש
לוקה שמיים דכל ביכא דליכא למידרש לא מוקמיכ לה בלאוין
יחורא כדלעיל דכ"ד ע"ש. ועיין לעיל דס"ג צחוס' ומסרש"ח
שס ודוק:

9. רש"י מסכת פסחים דף פד עמוד א

גמרא. בא הכתוב כו' - כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, [1] דמשמע זו היא תקנתו, אם תעבור על הלאו -
עשה זאת והינצל, [2] ועוד, דלא דמי ללאו דחסימה שהמלקות נסמך לו.

10. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק י הלכה ט

כשאדם אוכל את הפסח חותך הבשר ואוכל והותך העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה, וכשיגיע לגיד הנשה
מוציאו ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות שיוצאין בשעת אכילה, שאין מנקין אותו כשאר הבשר ואין
מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם, ואם חתכו חתיכות חתכות כשר והוא שלא יחסר אבר, צריך אדם להשתדל
שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנאמר לא תותרו ממנו עד בקר, וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר,
ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה, ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר
הנותר ממנו באש תשרופו.

11. משנה למלך הלכות פסולי המוקדשין פרק יח הלכה ט

המותיר אינו לוקה כו'. כ"כ רבינו בפ"י מהל' קרבן פסח דין י"א אך בפ"א מהלכות הנזכרות הלכה ז' כתב המנהיג אימורין וכו' ואף על פי שעבר אינו לוקה לפי שאין
בו מעשה. והנה באימורין לא נקט טעמא דניתק לעשה לפי שלא מצינו באכילת מוצח ניתק לעשה ואף על גב דרבינו יליף לכל הקדשים דנתקו לעשה מקרא דהנותר
ממנו עד בקר דמירי בקרבן פסח, הא ל"ק דאכילת אדם מאכילת אדם ילפי אהדדי דבפסח גבי אכילת אדם נתקו הכתוב לעשה ה"נ כל קדשים שהם אכילת אדם נתקו
לעשה אבל אכילת מוצח לא יליף מאכילת אדם ומש"ה בפ"א דקרבן פסח דמירי באימורין ליכא טעמא לפטורא ממלקות אלא משום דהוי לאו שאין בו מעשה. **א**
הדבר קשה הוא דלמה לן באכילת אדם טעמא דפטורא משום דנתקו הכתוב לעשה תיפוק לי משום דהוי

לאו שאין בו מעשה. וכבר הוקשה כל זה למרן ותירץ יע"ש. ולא נתקררה דעתי בתירוץ זה משום דאם טעם זה דניתק לעשה היה כולל כמו הטעם דאין בו מעשה היה ניתן ליאמר על צד הדוחק תירוץ של מרן אך רואה אני דטעם זה דניתק לעשה אינו כולל שהרי היכא דאינו יכול לקיים העשה לוקה עליו וכמ"ש רבינו בפ"א מה' נערה בתולה הלכה ז' שאם מתה גרושתו הרי זה לוקה וכ"כ בפ"ג מהל' שחיטה גבי שלוח הקן ובריש הלכות מתנות עניים גבי לקט שכחה ופאה ובריש הלכות מלוה ולוה גבי החזרת משכון. וא"כ הגע עצמך שאבד הנותר או אכלו ארי אין לנו עוד תקון ללאו היה מן הדין שילקה לולא מן הטעם דאין בו מעשה. **וא"כ הו"ל למנקט טעמא דאין בו מעשה שהוא כולל בכל החלוקות דהא לא משכחת לה שיהיה בלאו זה מעשה והדבר צריך אצלי תלמוד:**

12. ספר אור חדש

גמרא בשלמא מוסיף בטעור וכו' נא הכחוב ליתן עשה אחר ל"ח וכו' והרמב"ם ז"ל פי"ה סק"פ כחב ג"כ כ"ט דוותר כוס לאו הנל"ע ויל"ד לפמ"ש הרמב"ם ריש ה' תמורה דלאו דתמורה לא כוס לאו הנל"ע מעו"ס דכלאו שום בכל ואין העשה ש"ב יע"ש. ח"כ ה"ג בטעור אמאי כוס נל"ע הא אין העשה ש"ב דאינו נוסב כנשים דשריפת קדשים כוס מ"ע שז"ג דאין נשרפים כליל בין נותר בזמנו בין שלא בזמנו כמ"ש הרמב"ם פי"ט מה' פה"מ וכו' דהא אין שריפת קדשים דוחה שבת וי"ט כוס מ"ע שז"ג דומיא דחפילין ואינו נוסב כנשים ולא כוס מ"ע זו ש"ב כיון דאינו נוסב כנשים. ואולי י"ל לפמ"ש הסוס' בתמורה ד"ד ע"כ דדייק ל"ס מיתורא דהסמיכות י"ל שאני הכא נותר דגלי קרא דא"ע"ג דאין העשה ש"ב אפ"כ מנתק כלאו וזה דדייק ר"י נא הכחוב ליתן עשה וכו' דמאי רבואה ככאן הלא כלל לאו הנל"ע אין לוקין. וגם קשה

13. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כו

(ב) אמרינן בפסחים (פ"ד ע"ב) גבי שבירת העצם דנוהג בכשר ולא בפסול דפסח הבא בטומאה אין בו משום שבירת העצם דאע"ג דנאכל הוא מ"מ פסול הוא ע"ש **והנה לפ"ז אפשר דפסח הבא בטומאה אם אכלו שלא המנויים אצלו עוברים עליו ג"כ משום אכילת קדשים פסולים דכל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו כיון דפסח הבא בטומאה פסול הוא רק דנדחה איסורו דטומאה דחוייה בצבור ולגבי פסח נדחה אף אכילתו דמעיקרא אינו בא אלא לאכילה א"כ כיון שרק נדחה זה רק לגבי אותן שמצוה לאכלו אבל שלא למנויו לא נדחה לגבייהו והוי כשאר קדשים פסולים וכן נראה בפסח הבא בטומאה אי אירע פסול בדם אינו טעון עיבור צורה דכיון דבלא"ה פסול הוא משום טומאה והוי פסולו בגופו רק שנדחה א"כ זה שייך רק אם הפסח בר הקרבה אבל אם אירע פסול בדם דליכא הקרבה ביה א"כ ליכא מה שידחה פסולו א"כ הוי כשאר פסולו בגופו דנשרף מיד:**

14. ספר גליוני הש"ס

שם ב' שבירת העצם מצד יוס איכא ביניהו, כי פמ"ש על הגליון לעיל ה' א' לענין אם פסח נאכל בתוספת יו"ט וכעת ראיתי בתוס' רבינו יהודה החסיד ברכות כ"ז א' ד"ה דרב שנסתפק באמת בזה ודעתו נוטה דרש"אין לאכול הפסח בתוספת עשיה ואולם מהך דכאן לכאורה משמע איפכא דא' איחא בזמן שיכולין להוסיף הא ה"ל ראוי לאכילה דאשי' אינו מוסיף עדיין מ"מ כיון שיכול לקבל התוספת ולאכול אי"כ הא ה"ל ראוי לאכילה ועי' זכמים ל"ד א' דכיון דא' בעי חסוב עלי' מיקרו ראוי לקבל טומאה ואי"כ הי"נ כיון שיכול לחשב שמקבל עליו תוספת יו"ט אפי' אינו מקבל מיהת ראוי מיקרי ואפי' בעי דיבור נמי ה"ל למחשב ראוי ואילו ליטעל דמצד יוס דגמ' משמע דכל זמן היוס חשיב אינו ראוי ויל"ע ג"כ לסכנת רבינו יהודה חסיד

15. שערים מצויינים בהלכה [1]

דף פד: אביי אמר משום פקע. ורש"י שמא מחמת הגחלים יפקע במקום אחר, ואין זו שריפה אלא שבירה. וצ"ע דהרי אינו ברי שיפקע, דהא אמר "שמא יפקע", וגם אינו מתכוין לשבירה, ואינו פסיק רישא, ואפשר דטובר כמו השיטות דדוקא לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, לכן אין חוששין לזה, משא"כ בשאר איסורין. ועי' מה שכתבנו במס' שבת (כט: ד"ה מתיב, קי: ד"ה ומי שרי). ועוד

16. ספר דבר שמואל [2]

אביי אמר משום פקע. קשה הו"ל דבר שאין מתכוין ולי"ה פס"י, ומלחתי שעמד בזה נחיי רעק"ל לבלן (דף פ"ב ע"א) בחוד"ש כשהוא, ותירן שאסור מדרבנן שמה יניח הרבב גומרתא צענין שיכ"ה פס"י ע"ש, ועי' קובץ שיעורים אות פ"ז ואות רי"א, אך מדברי רש"י לבלן (דף פ"ב ע"א) צד"ה ומה, משמע דהחשש שמה פקע הוא חשש מח"ת ולי"ע, שו"ל שעמד על דברי רש"י אלו צ"ל לקח טוב כלל חי אות י"צ ע"ש, ועי' קבלות יעקב ס"י נ"ד.

17. ספר חלקת יואב |או"ח ס' ז| [3]

ובזה נ"ל להבין רברי השי"ס פסחים (דף פ"ד) דקאמר אביי דלכך אסור להוציא המוח ע"י גומרתא שמא יפקע במקום אחר ויעבור על שבירת עצם בפסח. וקשה טובא דע"כ לא הוי פס"ד. דאלי"כ לא הוי פליג רבא וכיון שאינו פסיק רישא מה בכך שיפקע הלא קי"ל דבר שא"מ מותר. ולמש"כ י"ל דאביי לשיטתו ובמו שטובר לענין מתעסק דכל שנתכוין לשם חתיכה או לשם זדיקה בעולם לא הוי מתעסק בן נמי ברבר שא"מ לא הוי רק אם כוונתו הי' להתעסק בדבר אחר. כגון גורר אדם מטה בסא בר. אבל כשעוסק ברבר זה עצמו רק שהיא ברדך היתר. כגון שם שמכוין לפתוח העצם ולהוציא המוח אף שנפקע במקום אחר אין עליו שם דשא"מ ביון דמ"מ נתכוין לפתוח העצם. ורבא רפליג עליו אפשר דאזיל לשיטתו דטובר דשריפה ושבירה תרי מיני נינהו באופן דאין שום ראי' להגאון רעק"א דמתעסק יהי' מעשה עבירה. אך מדבר המקור"ח הנ"ל דמתעסק הוא רק שנוטל המעשה. ואי"כ עדיין יהי' איסור תורה כמו שעובר בלשאב"מ. אך עיין בכ"מ פ"ב דעכ"רם דמוכח מהרמב"ם שם דכל לאו שיש ב מעשה אם עובר בלא מעשה אין איסור כלל עי"ש השגות הראב"ד בהלכה א:

18. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף פה/א [4]

(ריא) ... ובהא דקאמר אביי הכא משום פקע, ופירש"י שמא יפקע, הקשה בשו"ת הגרע"א מהדו"ת סי' קל"ב, דהוי דבר שאינו מתכוין, ועוד הקשה, בברייתא דקאמר עשה דוחה ל"ת, והא יכול לקיים שניהם לשבור ע"י נכרי או קטן, ואפשר לומר דכיון דאסור לשבור עצם בפסח, ממילא איכא בזה משום משמרת, רחמנא אמר עביד לה שימור ואם כן חייב להציל גם בשבירה הבאה מזליה, וכ"ש שאסר לגרום שבירה ע"י נכרי, או ע"י דבר שאינו מתכוין, אבל קשה, מהא דאיצטריך קרא לאסור גרמא בהטלת מום בקדשים, ואמירה לנכרי שרי מדאורייתא, ולמה לא יאסר הטלת מום משום משמרת, וגראה מזה, דבהטלת מום בקדשים ליכא משום משמרת:

19. שו"ת אבני נזר חושן משפט סימן עד

אשר הוקשה לכת"ר בהא דמשני רבא (פסחים פ"ד ע"ב) דאי אפשר בגומרתא משום הפסד קדשים והלוא סופו לאיבוד ומאי שנא מתרומה דבסופו לאיבוד מותר לשורפה [פסחים יד ע"א] אף דאסור [התוס' שם יג. ד"ה ושורפין] כתבו כן באפשר [מדאורייתא לשורפה מכל מקום בסופו לאיבוד שרי:

תשובה. ברוך של דברים דבתרומה חמור לטמאותה מלשורפה. שהרי בתוס' נסתפקו דאפשר לשורפה מה"ת מותר ודוקא לטמאותה אסור מה"ת. והינו דאיסור לטמא תרומה אפילו אינו מפסידה על ידי הטמאה כמבואר בתוס' חולין (ע"ב ע"א) דאי טומאה בלועה הי' מטמא הי' אסור לאכול תרומה בעוד הטומאה במעיו משום דאסור לטמאה. הנה דאף שאין התרומה נפסדת כלל והיא מתעכלת במעיו בטומאה בהיתר ועיין פרק י' דתרומות משנה ב' מכל מקום הטומאה אסורה. ועל כן ס"ל לר' יוסי דאף דסופה לאיבוד אסור אבל להפסיד אין איסור בסופו להפסד. אבל בקדשים נהפוך הוא טומאה קלה משריפה. תדע דהא בסוגיא דר' חנינא סגן הכהנים דמותר לעשות מפסול טמא ומשום דהולך לאיבוד. ואילו פסולו בדם ובבעלים טעון עיבור צורה מדאורייתא ואינו יכול לשורפה קודם אף שהולך לאיבוד. והיינו משום דבשריפה איכא לאו דלא תעשון כן לה' אלקיכם. ואפי' בעצי הקדש יש בשריפתן לאו דלא תעשון כל שכן בקדושת הגוף. ולאו דלא תעשון אף במה שהולך לאיבוד כמפורש במס' ע"ז (י"ג ע"ב) בקדשים בזמן הזה ולשווא גיטרא אמר קרא לא תעשון. ולהטיל מום מפורש שם שאינו רק מדרבנן משום דלא חזי לא לגופי' ולא לדמי'. ובעל מום כמו טומאה כדאיתא ריש פרק י"ב דמנחות (ק' ע"ב) ועל כן אסור לשרוף קדשים אף במקום שהולך לאיבוד אף דלטמא שרי...

20. ספר דבר שמואל

ונראה דאפ"ל דהא דזעינן כזית צמר אינו מהלכות שיעורין שהוא כללמ"ם אלא דנפק"ל מקרא צצית אחד יאכל ועלם לא חשברו צו דזעינן שיכא צר אכילה, ומעשה כיון שזה פשוט שאם יאכל כזית מהנותר או הטמא ילקח עליו נמלא שהוא צר אכילה, ואפשר להטעים הדברים עפמ"כ צחורה גיעין סי' קכ"ד דלא חמרינן כחותי מיכתה שיעורא אלא בדצר שריך שיכא גוף אחד שלם כשופר ולולב אצל בדצר שגם כשהוא מפורר כשר בזה אין חסרון דכתותי מיכתה שיעורא אח"ד, וא"כ צאזכל כזית נותר או טמא כשהוא מפורר ג"כ חייב נמלא שהוא צר אכילה, וכמו"כ הא דזעינן שיכא צו כזית צמר א"ל שהכזית יהי גוף אחד אלא אפי' יש צו כמה חתיכות שצליחוף יש צהם כזית ג"כ חייב, ולכך אין כאן חסרון דכתותי מיכתה שיעורא, ועוד אפ"ל עפמ"כ צשער אפרים צסי ל"ח דדין כתותי מיכתה שיעורא לא נאמר אלא צשיעורין של מנאות אצל צשאר דברים הצריכים שיעור לא נאמר הכלל דכתותי מיכתה שיעורא ולפי דבריו א"ש כאן צפשיעות (ומה שהקשה עליו שעה"מ פ"ד גירושין ע"י קבלות יעקב עמ"ס סוכה סי' י"ט מה שחורץ קושיתו).

אבר שאין עליו כזית בשר וכו' בעינן שיעור אכילה וליכא. צמ"ח מלוא ע"ז הכריח מסוגיין דזעינן שיכא עליו כזית צמר צשעת שצירי ונ"ל מספיק צמה שיכא עליו כזית צמר מתחילה, והקשה דלהלכה קו"ל שאם היתה לו שעת הכושר ונפסל יש צו משום שצירת עלם ואם נטמא או נעשה נותר יש צו משום שצירת עלם וכיון שטמא ונותר עומד לשריפה א"כ כתותי מיכתה שיעורא ונמלא שאין צו שיעור של כזית צמר ולמה יכא צו איסור דשצירת עלם ע"ש.

21. תוספות מסכת פסחים דף פד עמוד ב

איתמר אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה כו' - נראה לר"י ולריב"א דאליבא דרבי קמיפלגי דקתני בברייתא סתמא יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת העצם ובפלוגתא דרבינא ורב אשי קמיפלגי אבל לרבנן לכ"ע יש בו משום שבירת עצם והא דמסיק אילימא דאין עליו כזית בשר כלל אמאי יש בו משום שבירת עצם אף על גב דמצי לאוקומי' כרבנן הואיל ואליבא דרבי קמיפלגי וסבירא להו כרבי מוקמי' למתני' כוותיה.

22. חלקת יואב [יורה דעה ס' ט]

סימן ט

בענין חצי שיעור באיסורין שאינן באכילה.

אמרתי לבאר ענין ח"ש בשאר איסורין שאינן באכילה. וגם איך הפי' בחזי לאיצטרופי אם צריך דוקא שיהי' חזי לאיצטרופי עוד או יען שהי' יכול לאכול פעם אחת כשיעור לכך אסור מן התורה. והפרמ"ג סי' ס"ה נסתפק בזה לענין גה"ג וגם בפתיחה להל' בב"ח חקר לענין הנאה אי ח"ש אסור מה"ת. ע"כ אכתוב הנלפענ"ד:

חנה לכאורה יש להביא ראי' דענין ח"ש שאסור מה"ת אינו מטעם שיכול עוד לצרף דהרי בש"ס שבת (דף ע"ד) בבורר ואוכל פחות מכשיעור דחה ר' יוסף דח"ש אסור מה"ת ומדמה לי' לאופה ואם נאמר דאין אסור מה"ת רק באופן שראוי להצטרף ובבורר ואוכל לכאורה אינו ראוי להצטרף דהרי כתב הפרמ"ג בפתיחה להל' שבת דכל מלאכות דינן כהוצאה דאם נשרף חצי שיעור ראשון פטור. א"כ בבורר ואוכל ל"ש חזי לאיצטרופי. וע"כ דהפירוש הוא לצירוף בשעת מעשה. וא"ל דדוקא בנשרף שלא נעשתה מחשבתו משא"כ בורר ואוכל דהמבוקש שלו הוא האכילה. וכיון שאוכל בכדי אכילת פרס שפיר הוי מלאכה:

ובמה שחקרו האחרונים אם יש קצת מצוה במ"ע לאכול פחות מכשיעור לדעתי הדבר פשוט דאין שום מצוה כלל בזה. וכמבואר בריטב"א יומא (ל"ט א') גבי כל כהן שמגיעו כפול. וכן מוכח מפסחים (דף פ"ד) בעצם שאין עליו כזית בשר אין בו משום שבירת עצם. ושם הטעם דכל דלא קרינן בי' בבית אחד יאכל לא קרי' בי' ועצם לא תשברו הרי דבחצי זית לא קרינן בי' בבית אחד יאכל ואין חיוב עליו לאכלן כלל. וכן מבואר ברא"ש שבועות פרק ג' סי' ט"ז גבי שבועה שאוכלנה אם נשרף מקצתה אינו חייב לאכול הנשאר ואף דיש לדחות דסובר הרא"ש דאף בשלא אוכלנה ליכא איסור ח"ש כמש"כ לעיל. אבל מ"מ מדברי הטור ביו"ד מוכח דסובר בזה כהרא"ש דאינו חייב לאכול הנשאר

אף דסובר בשלא אוכלנה דיש איסור ח"ש הרי דאין לדמות כלל עשה לל"ת. וכן חזינן לר"ש דסובר כ"ש למכות (מס' מכות י"ג א') מ"מ בעשה מודה דצריך כזית. אף דודאי כל שאוכל כזית מצה בכא"פ המצוה מתחיל מח"ז הראשון, וכמש"כ הנ"י פ' אלו מציאות גבי מילה ופריעה. אבל זה רק כשגומר אבל כשלא גמר לא עשה מצוה כלל. כמו בשחיטה דאם לא גמר אין על המעשה הראשון שם שחיטה כלל. אך מדרבנן ודאי דצריך לאכול הח"ז מצה כמו בלולב דאף אם חסר לו אחד מהד' מינין צריך ליטול כולן כדי שלא תשתכח. ומה דבשופר אין הדין כן כתבתי בזה במק"א: *)

1. שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן צו

שאלה מי שאין לו למצה של מצוה של היתר אלא של חדש או של איסור אחר אי אמרינן יבא עשה דמצה וידחה ל"ת או לא:

תשובה ... וה"נ נאמר גבי מצוה שנאמרה לפני הדבור דגרע שאין דוחה ל"ת ... אלא אכתי ק"ל מהא דאמר בפ' כ"צ (ד' פג) אר"י א"ר כל הגידין בשר חוץ מגידי צואר תנן העצמות והנותר והגידין ישרפו בט"ז הני גידין ה"ד אילימ' גידי בשר ניכלינהו ואי דאיתוהר היינו נותר אלא פשיטא גידי צואר אי אמרת בשלמא בשר נינהו אמטו להכי בעי שריפה אלא אי אמרת לאו בשר נינהו ל"ל שריפה. ומ"ל בגיד הנשה ואלביא דר"י דאמר אינו נוהג אלא באחת ומסקא ליה אי בשל ימין או בשל שמאל א"נ בהוכרו ולבסוף נתערבו או בשומנו של גיד או בגיד החיצון דאין אסורן אלא מדרבנן. והשתא ניתי עשה דפסח דאוכלו את הבשר ונידחי לל"ת דגיד הנשה וכ"ש דשומנו של גיד וגיד החיצון דאינו אלא מדרבנן ניתי עשה דאוכלו ולידחי אותם דהא מצות עשה דאוכלו על כל הפסח קאי ולא על כזית ממנו דהוא שיעור אכילה כדמוכח בספ"ט דובחים (ד' צז) גבי כל אשר יגע בבשרה יקדש אם פסולה היא תפסול דפריך ונתי עשה כלומר דאכילת קדשים וידחה ל"ת והרי אף על גב דיש שם בשר הרבה מן הקרבן שלא נפסל אפ"ה אמרי' ניתי עשה כו' ורבא שני התם אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ומייתי לה מדכתב רחמנ' ועצם לא תשברו בו בפסח שני לעצם שיש בו מוח ולא אמרינן ניתי עשה דאוכלו ולידחי ל"ת דועצם לא תשברו ש"מ דעשה דאוכלו על כל הבשר קאי דהא הרבה בשר לבד ממוח יש ואי דלא רבי רחמנ' ה"א דעשה דאוכלו דוחה ל"ת דועצם לא תשברו וכ"כ קצת מזה למעלה סי' פ"א וה"נ ניתי עשה דאכילת פסח וידחה ל"ת דגיד הנשה אבל אי אמרת דאין עשה דקודם הדיבור כו' א"כ א"א לעשה דאוכלו שהוא קודם הדיבור לדחות ל"ת דגיד הנשה שהוא לאחר הדיבור לרבנן דס"ל בס"פ גיד הנשה בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו. ... והרי כה"ג קאמר רבא דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש אף על גב דהעשה דמי של מקדש היא ושינהו שקולין בהא. דהא ליתא דא"כ מנ"ל לרבא להוכיח דאין עשה דוחה לל"ת שבמקדש מדאין עשה דאכילת מוח הפסח דוחה ל"ת דועצם לת"ב דלמא התם ה"ט משום דעשה דאכילת פסח ה"ל עשה דקודם הדבור ואף על גב דהל"ת דועצם לא תשברו בו דפסח ראשון ה"ל נמי דקודם הדיבור מ"מ הא אמר אפילו בשניהם שקולין נמי אינו דוחה ועוד הא עשה דאכילת פסח נשנית לאחר הדבור דכתיב ובשלת ואכלת וכל כה"ג אפי' התוס' מודים דעשה כזו דוחה ל"ת וכמש"ל מההיא דיבמות. ועוד קשה לי יותר מהא דתנן רפ"ז דחולין (ד' פט) גיד הנשה נוהג בארץ כו' ובמקדשין ופריך בגמ' פשיטא משום דאקדשיה פקע ליה איסור גיד מניה ושקל וטרי בהא טובא. ויש לתמוה מאי פריך פשיטא אדרבה ה"ל לאקשווי לאידך גיסא אמאי נוהג במקדשים ניתי עשה דאכילת קדשים וידחה ל"ת דגיד הנשה דהא האי תנא ס"ל יש בגידין בנ"ט כדאמר התם בגמ' וה"ל בכלל ואכלו את הבשר וזה צ"ע:

2. ספר החינוך - מצוה טז שלא לשבור עצם מן הפסח:

שלא לשבור עצם מכל עצמות הפסח, שנאמר [שמות י"ב, מ"ו] ועצם לא תשברו בו: משרשי המצוה, לזכור ניסי מצרים, כמו שכתבנו באחרות. וגם זה גזעו מן השורש הנזכר, שאין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעני העם הרעבים. ועל כן בתחלת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כהנים ועם קדוש, ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו לה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושין נקבע בנפשותינו הדבר לעולם:

ואל תחשוב בני לתפוש על דברי ולומר, ולמה זה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ולא ישכח מפי זרענו, כי לא מחכמה תתפשני על זה, ומחשבת הנער ישיאך לדבר כן. ועתה בני אם בינה שמעה זאת, והטה אזנך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצוות. דע

כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם אולי יעסק תמיד בדברים של דופי, כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל אדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו:

ועל כן אמרו חכמים זכרונם לברכה [מכות דף ב"ג ע"ב] רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כדי להתפסס בהן כל מחשבותינו ולהיות בהן כל עסקינו, להטיב לנו באחריתנו, כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים וזוכים לחיי עד. ורמזו זכרונם לברכה על זה באמרם [מנחות דף מ"ג ע"ב] כל מי שיש לו מזווה בפתחו וציצית בבגדו ותפלין בראשו מובטח לו שלא יחטא, לפי שאלו מצוות תמידיות ונפעל בהן תמיד:

לכן אתה, ראה גם ראה מה מלאכתך ועסקיך כי אחריהם תמשך ואתה לא תמשכם. ואל יבטיחך יצרך לומר, אחרי היות לבי שלם ותמים באמונת א-להים, מה הפסד יש כי אתענג לפעמים בתענוגי אנשים לשבת בשווקים וברחובות, להתלוצץ עם הלצים ולדבר צחות, וכיוצא באלו הדברים שאין מביאין עליהם אשמות וחטאות, הלא גם לי לבב כמוהם, קטני עבה ממתניהם, ומדוע ימשכוני הם אחריהם. אל בני, השמר מפניהם פן תלכד ברשתם, רבים שתו מתוך כך כוס תרעלתם, ואתה את נפשך תציל. ואחר דעתך זה אל יקשה עליך מעתה ריבוי המצוות בענין זכירת ניסי מצרים, שהן עמוד גדול בתורתנו, כי ברבות עסקינו בהם נתפעל אל הדבר, כמו שאמרנו:

3. ספר החינוך - מצוה ז

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיטתו, לזכור נס יציאת מצרים. וזהו שנצטוינו לאכול צלי דוקא, לפי שכך דרך בני מלכים ושרים לאכול בשר צלי, לפי שהוא מאכל טוב ומוטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול מעט בשר שתשיג ידם כי אם מבושל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כהנים ועם קדוש ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות. מלבד שאכילת הצלי יורה על החפזון שיצאו ממצרים ולא יכלו לשהות עד שיתבשל בקדרה: